

Mr. Th. U. Hiddema, enkele jaren geleden in zijn Porsche.

Hij werd afgelopen weken bekritiseerd vanwege zijn poging het hoger beroep in de zaak Volkert van der G. te beïnvloeden, door een vertrouwelijk gegeven processtuk uit de zaak tegen Van der G., vergezeld van zijn scherpe mening door te spelen aan de pers. Zie hierover Taru Spronken in dit nummer.

De foto, van Paul Levitton/Hollandse Hoogte, kozen we op esthetische gronden. (red.)

recht & krom

Ewoud Sanders

Hoe staat het met de advocaat in de Nederlandse taal? Heeft hij veel sporen in onze woordenschat nagelaten en zo ja, komt hij er gunstig of ongunstig vanaf? Laten we beginnen met de advocaat die meteen voor het oprapen ligt, het *advocaatje*, de borrel van brandewijn met eieren, suiker en geraspte nootmuskaat. Met dat woord hebben we meteen een probleemgeval bij de kop, want over de herkomst ervan zijn de deskundigen het niet eens. Volgens het *Woordenboek der Nederlandsche Taal* (WNT), het wetenschappelijke woordenboek van het Nederlands, is *advocaatje* ontstaan als verkorting van *advocatenborrel*, een woord dat nog altijd in de Grote Van Dale staat. Die verkorting moet zich al in de 18de eeuw hebben voltrokken, want *advocaatje* is in 1789 aangetroffen in het werk van Wolff en Deken.

‘Men zet het spitse mondje aan een fyn liqueurtje, een gesuikerd brandewyntje, een advocaatje’, schreven zij in *Brieven van Abraham Blankaart*.

Ter verklaring van dit woord schreef het WNT in 1867: ‘Zoo genoemd als een goed smeersel

voor de keel, en dus bijzonder dienstig geacht voor een advocaat, die in ’t openbaar het woord moet voeren.’

Er waren indertijd natuurlijk nog veel meer mensen die geregeld in het openbaar het woord moesten voeren – denk maar aan de aanzeggings en de stadsomroepers – maar het beeld zal zijn geweest dat advocaten erg veel en handig wisten te smoezen.

Of heeft de advocatenborrel helemaal niks met het beroep van advocaat te maken? Die mogelijkheid is in 1925 voor het eerst geopperd door de Vlaamse etymoloog Jozef Vercoullie. Vercoullie herleidde het woord van het Deense *abekat*, dat ‘borrel’ betekent. Hoe en waarom dat Deense woord bij ons terecht was gekomen, vertelde hij er niet bij.

Advocaatje

Discussies over de herkomst van woorden gaan soms bijzonder traag, en de reactie op Vercoullies theorie kwam pas in 1956, in het supplement op het WNT. In plaats van Vercoullies afleiding, die terzijde werd geschoven als ‘zeer onwaarschijnlijk’, voelde men meer voor een connectie met *advocatenwijn*, ‘brandewijn met suiker en nootmuskaat’, een woord dat al in 1655 was aangetroffen.

In 1989 volgde nog een vierde theorie. Het zou geloofwaardiger zijn, schreef het etymologisch woordenboek van Van Dale toentertijd, om een verband te leggen met het Franse *avocat* en het Spaanse *aguacate*, dat ‘avocado’ betekent. ‘De vrucht levert een smeuïge, boterachtig gele substantie,

waarvan men een dikke drank kan maken, zoals de in Indonesië in glazen geserveerde *adpokat*.’

Vooralsnog is de strijd om de herkomst van *advocaatje* onbeslist, maar zelf geloof ik nog het meest in de oudste theorie, dus het *advocaatje* als drankje voor de advocaat om z’n keel te sme-

ren. Niet zozeer omdat ik denk dat advocaten handige veelpratere zijn, maar omdat je dit vernoemingsmotief (zoals taalkundigen dat noemen) ook aantreft bij andere borrelnamen. Zo wordt een glaasje jenever ook een *keelsmeerdertje* of *smeerolie* genoemd, en de Duitsers kennen als benamingen voor sterkedrank onder meer *Gurgelwasser* ‘keel-’ of ‘gorgelwater’, *Halsöl* ‘halsolie’ (ook voor bier), *Rachenputzer* ‘keelpoetser’ en, als andere uiterste, *Rachenreißer* ‘keelverscheurder’.

Bij het *advocaatje*, de meest in het oog springende jurist in onze taal, valt het nog wel mee met de beeldvorming rond dit beroep, maar dat wordt al heel anders bij *advocatenstreek* en *juristerij*, waarover een andere keer.